ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 12 Ֆր.
Վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի համար տարեկան 15 »
Վեցամսեայ 8 »

Ամերիկայի համար
Տարեկան 3 տոլ.
Վեցամսեայ 1.50 »

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 ս և վերջին երեսի համար 20 սանթիմ է. երեքէն աւելի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ։
Վառնայի համար մէկ թիւ 10 սանթիմ

Նամակ և դրամ ղրկել խմբագրութեան հասցէին.

Редакция на вѣстникъ „Шаржумъ" Варна

Redaction du journal „Charjoum" Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար մէկ թիւ)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(
Պուլկարիոյ համար մէկ թիւ)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

«ՇԱՐԺՈՒՄ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

ԶԵԿՈՅՑ

Զատկական մեծ տօներու պատճառով «Շարժում»ի յաջորդ թիւը պիտի հրատարակուի յառաջիկայ ապրիլ 12ին՝ շաբաթ օր։

Խմբագրութիւն

ՄԵՋՆԻՑ Է ԿԱԽՎԱԾ

Յաճախ Տաճկաստանում և արտասահմանում հայ յեղափոխական տեղական մարմինները հանդիպել են և հանդիպում են զանազան ընդհարումների հայ հարուստ դասակարգի ներկայացուցիչների հետ, Այն հասարակական գործակցութեան և պարտականութիւնների միօրինակ գիտակցութեան կապը, որ պիտի տիրէր նրանց մէջ, ներկայ ամենածանր և կարեւոր րոպէներում դժբաղդաբար բաժանվել է խոր, անյատակ անդունդով։ Յաճախ, տեսել ենք, ժողովրդային այդ երկու տարրերը մտնում են այնչափ խիստ վէճերի, ընդհարումների մէջ, որ տաճկաստանում, շնորհիւ այդ բռնակալ կառավարութեան ստեղծած դաժան պայմաններին, ողբերգական հետեւանքներ են ունենում հայ հարուստների վերաբերմամբ, տերրորով են վերջանում։ Դա ի հարկէ, շատ դառն և ցաւալի հանգամանք է մեր ներկայ յեղափոխական կեանքում, որը սասայն տասնեակ տարիների շրջանից յետոյ է՛լի շարունակում է իր գոյութիւնը։ Նոյն հանգամանքները կրկնվել են գրեթէ բոլոր գերի ժողովուրդների յեղափոխական կեանքում, բայց գրեթէ երբէք չեն արտայայտվել այդչափ սաստիկ բնաւորութեամբ և երկար ժամանակ։ Աւելորդ և անպատեհ է այստեղ յիշեցնել պատմական օրինակներ։ Դրանք անթիւ օղակների մի երկար շղթայի պէս ձգվում են պատմութեան ամբողջ ընթացքով, սկզբից մինչեւ այսօր։

Բայց արդեօ՞ք մեր չար բաղդից է, որ անհամաձայնութեան հրէշը մեր մէջ խոր բոյն դրած, հէնց մեզնից, մեր արիւնոտ կեանքից է ուզում բացառութիւն տալ պատմութեան այդ հին օրէնքին։ Չէ՞ որ նա ճլատում է մեր ուժերին, արգելք հանդիսանում մեր գործի յաջողութեան։ Միթէ՞ չենք կարող միահամուռ ջանքերով, մեր վերջին ուժերով տապալել այդ պատմական գարշելի հրէշին, ազատվել այդ աւանդական արիւնոտ գազանից, պոկել մեր գոյութեան իրաւունքը նրա արիւնածարաւ ժանիքից։ Մարդիկ երբեմն իրանց անելանելի վիճակի, անտանելի կացութեան և սարսափի ճնշող ազդեցութեան տակ՝ կորցնում են և գտնելու, խորհելու յատկութիւնը։ Այդպիսի հրէշ մեր մէջ յառաջանում, ծնվում է լոկ մեր սեփական թերութիւններից, անկարութիւններից։ Հասարակական կեանքում ոչ մի երեւոյթ տեղի չի ունենալ առանց իր բնապատճառի, կամ այլ նախընթաց երեւոյթների։ Այն՝ ինչ վերաբերվում է այդ անհաւ ընդհարումների պատճառներին, հիմքերին, կարծում ենք, որ այդ կործանիչ երեւոյթի գաղտնիքը պիտի փնտռել մեր հարուստ դասակարգի հասարակական դրութեան և ըմբռնումների մէջ, նրա տնտեսական կացութեան և հոգեբանութեան մէջ։

Հայ հարուստը, շնորհիւ իր տնտեսական նախանձելի վիճակին, այնչափ է հեռացել իր տառապող ժողովրդի արիւնաքամ սրտից, նրա ծով ցաւերից, որ հայ ժողովրդի այսօրվայ մղած գոյութեան կռիւը նրան թւում է շատ տարօրինակ, անբնական։ Նա հետաքրքրվում է հայի յեղափոխական շարժումներով այնչափ, որչափ կը հետաքրքրուէր և մի եւրոպացի Տրանսվալի պատերազմով, գուցէ և նրանից էլ պակաս։ Հայկական շարժումները նրա համար քաղաքագիտական հետաքրքրութեան սահմաններից դուրս չեն անցնում։ Նա չի իմանում, և որ ցաւալին է, չի ուզում իմանալ թէ՝ հայ ժողովուրդը տեսնում է իր բնաջնջման մռայլ հեռապատկերը։ Նա չի ըմբռնում մեր ընդհանուր դատի գոյութիւնը իր փոքական դրութեամբ։ Այդ զգացական ըմբռնումների վրայ աւելացրէք նրա հայ հարուստի յիշատակելի ժլատութիւնը, նրա ջհուդական հոգեբանութիւնը և ոսկի դիզելու անյագ ծարաւը։

Ահա՛ որպիսի անջրպետ կայ մեր ընդհանուր Դատի և հարուստի միջեւ։ Եւ հայ յեղափոխականը այսօր իր անհաւասար կռիւը առաջ տանելու համար ստիպված է յաճախ գործ ունենալ հայ հարուստի հետ, իբրեւ միակ աղբիւր նիւթական զօրութեան։

Այդ պատճառով էլ, երբ գնում է յեղափոխականը հայ հարուստի մօտ փող պահանջելու յօգուտ ազգ. դատին, նա զզվում է կարծես և գլուխը կորցրած դիմում է ամեն անազնիւ միջոցների։

Նրան թվում է, թէ աւազակներ են ներկայանում նրան և ուզում են ինչ որ անյայտ նպատակներով վերցնել նրա փողը, պարպել գանձարանը։ Նա չի անում միայն այն՝ ինչ չի կարող անել։ Նա իր հոգու խորքից անիծում է և՛ հային, և՛ նրա ազատագրական դատին։ Արհամարհում է նա պահանջող յեղափոխականին, մերժում, հալածում ..., յուսահատ դիմում է վերջին սարկական միջոցին— մատնութեան։ Էլ վստահօրէն կարող էք գիտենալ դրա հետեւանքը։ Մեր յեղափոխական կեանքը լիքն է այդպիսի պատահարներով... Եւ ուրիշ կերպ էլ չի կարելի լինել, քանի կը տիրեն հայ հարուստի գլխում այդ ըմբռնումները, նրա սրտում՝ այդ զգացմունքները։

Արդեօք կանգ կառնի՞ հայ յեղափոխականը իր գործունէութեան շրջանում նիւթական պահանջների և պայմանների առաջ—Ո՛չ։ Արդեօք կը շարունակվե՞ն նոյն ընդհարումները նրանց միջեւ—Չգիտենք։ Մենք գիտենք միայն մի բան և կասենք. վերցրէք այդ ըմբռնումները, զգացէք հայի ցաւը և ամեն բան կը վերջանայ։ Այն ժամանակ միայն կը կորչին այդ անախորժ պատահարները և հայ յեղափոխականը աւելի հեշտ և արագ կընթանայ, կը հարթի ազատութեան ճանապարհը։

Էմիլ Շղարշեանց

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ռուսճուք 30 մարտ 1903

Ժամանակները կը սահին կերթան, մեզի շրջապատող իրերը, պայմանները կը փոխուին, ամեն բան կը շարժուի շուրջերնիս։ Միայն մենք, մեր կեանքը, ազգային զանգուածը այստեղ մեռելային միօրինակութեամբ մը կը շարունակէ իր տաղտկալի և աննախանձելի դրութիւնը անփոփոխ՝ իւր քանի մը թոյլ և անկայուն հաստատութիւններով։ Տեղւոյս Մանկապարտէզը, ընթերցարանը, աղքատախնամ ընկերութիւնը, Երգեցիկ խումբը, առժամապէս տեղս գտնուող հայ գերասանական «ՎԼՕԷԼՕ» խումբը՝ ամենքն ալ, կարծես խօսք մէկ ըրած, միօրինակ երերուն քայլերով դէպի անկումը կը դիմեն։

Մանկապարտէզը, որ ազգային երկսեռ վարժարաններու հոգքին պէտք է կանոնաւոր ընթացք մը ունենայ, գրեթէ բոլորովին անխնամ վիճակի մը մատնուած է այսօր։ Պէտք է ըսել որ կանոնաւոր մանկապարտէզի մը (ազգային) գոյութիւնը անհրաժեշտ է տեղաբնակ հայ գաղութիս համար։ Բոլոր յառաջդէմ, զարգացած ազգերու մէջ, կրթական տեսակէտէ, մանկապարտէզը ընդունուած է իբրեւ առաջնակարգ, անպայման պէտք մը, կրթական գործի սաղմը, հիմնաքարը։ Այդ

յարկին տակ է որ մանուկը կստանայ մաքուր նկարագրի սերմը ու կը պատրաստուի քալել զարգացման շաւիղէն։ Եւ հ-ս, Պուլկարիոյ ամենահայաշատ կեդրոնի մը մէջ, ուր 1—2 տարիէ ի վեր ազգ. վարժարանները վերջապէս աւելի կանոնաւոր դրութեան մը մէջ են, ինչո՞ւ անտեսել մանկապարտէզը, այդ անհրաժեշտ և օգտաւէտ հաստատութիւնը։ Երբեք չաս թեթեւ հայեացքներ, ըմբռնումներ ունի տեղական հայ հասարակութիւնը մանկապարտէզի դերին վրայ։ Մանկապարտէզի ամենակենսական, անպայման պարագաներն իսկ կը պակսին մերինին։ Ոչ կանոնաւոր յարկ և յարմար զբօսավայր, ոչ հմուտ մանկավարժ ուսուցիչներ կամ ուսուցչուհիներ և ոչ աշալուրջ հսկող մարմին մը գոյութիւն ունին այս հաստատութեան մէջ։ 50-60 մանուկներ փակուած երկու ցած, ելք, խոնաւ ու վարժարանի բոլոր յարմարութիւններէն զուրկ սենեակներու մէջ և յանձնուած վարժուհիի մը (և օգնական օրիորդի՞ փոքրիկ ուշկայ) հսկողութեան; — ահաւասիկ մեր մանկապարտէզի նկարագրութիւնը երկու խօսքով...

Նիւթական աղբիւրներու սակաւութիւնը, պիտաճէի անձկութիւնը երբէք արդարացումը չի կրնար ըլլալ այս անկարգ վիճակին, մանկապարտէզի այս խղճալի դրութեան։ Բաւական է որ ժիր և գործունեայ խնամակալութիւն մը անցնի գործին գլխուն։ Անկէ քանի մը տարիներ առաջ, նախկին հոգաբարձութիւններու օրով, ազգ. վարժարաններն ալ իրենց անկանոն ընթացքովը հանդերձ նիւթական ծանր պարտքերու տակ կը հեծէին։ Զարմանալի գործ, ներկայ հոգաբարձութիւնը, նոյն պայմաններու մէջ տեղ, այդ նախկին պարտքերը մաքրելէն ու վարժարաններու պէտքերը հոգալէն զատ, եկամուտի մշտական աղբիւր մըն ալ ապահովելու յոյսեր կը տածէ։ Ասիկայ շատ փառաւոր օրինակ մըն է մանկապարտէզի խնամակալութեան։

—Նախորդ թղթակցութեամբ խոստացած էինք «Վէսէլօ»ի մասին ալ քանի մը տեղեկութիւններ տալ, մեր կարծիքները յայտնել։ «Վէսէլօ»ն իր ներկայ կազմով, ցաւի սիրտ. հեռու է դերասանական խումբ մը ներկայացնելէ։ Երկու ամսուան շրջանին մէջ միայն երկու տրամներ ներկայացուցին՝ եւրոպական կեանքէ։ Իրականութիւնը այն կը փաստէ, որ «ՎԷՍԷԼՕ» կոչուած դերասանական խումբը, իր անունը երկու անդամակցող ոյժերու վրայ է հիմնած։

Պ. Պէնլեանը՝ խումբին ղեկավարն է և Տիկին Գ. Յակոբեանը, երկուքն ալ օժտուած բնական, գնահատելի դերասանական բարձր ձիրքերով, կարծես երկու միակ սիւները լինին, որոնց վրայ կը ծանրանայ «Վէսէլօ»ի ամբողջ շէնքը։ Պ. Պէնլեանը հաւասարապէս յաջող է իր դերերուն մէջ թէ՛ իբրեւ քօմիք և թէ՛ իբրեւ լուրջ դերակատար։ Տիկին Յակոբեանը, առաջնակարգ դերասանուհիի մը ընդունակութիւնները ցոյց կուտայ, սակայն իր «տնային տաղանդը» չի կրնար զարգանալ, յառաջանալ, քանի որ ոյժերու պակասութիւնը զգալի է «Վէսէլօ»ի մէջ և այս վերջինը անկարող է պարբերաբար լուրջ տրամներ ներկայացնել, ուր կարող ըլլար տիկինը դուրս գալ իր իր ձիրքերով ու յառաջանալ արուեստին մէջ։ Յաջող էին իրենց դերերուն մէջ՝ համեմատաբար նաև պ. Գ. Յակոբեանը և պ. Հայկ-Արամը։

—Վերջերս մի քանի երիտասարդներ ձեռնարկեցին հանդանակութեան յօգուտ հայ յեղափոխական քանտարկեալներու։ Ձեռնարկը ինքնին անշուշտ գնահատելի և ազնիւ է, իսկ արդիւնքը արդեօք ի՞նչ է եղած, վստահօրէն չենք գիտեր. միայն այն գիտենք որ աւելի մասնակցած է բանուոր և «միջին դասակարգը», իսկ «բարձր»ը, աւելորդ է ըսել. իր հին սովորութեան համեմատ...

Ոսւեն

ԹԷ Ի՞ՆՉ Է ՍՕՑԻԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ(*)

Գ.

Անցեալ անգամուն համառօտ կերպով բացատրեցինք յեղաշրջում գաղափարը ու նկատեցինք թէ անիկա յատուկ է ինչպէս բնութեան, նոյնպէս մարդկային հասարակութիւններու։ Փութացինք նաեւ աւելցնել թէ յեղաշրջումը, աստիճանաւոր զարգացումը չը հերքեր յեղափոխութիւնները ոչ բնութեան ոչ ալ հասարակութեան մէջ, այլ ընդհակառակը յեղաշրջումն ու յեղափոխութիւնը երկու տարբեր վայրկեաններ են միեւնոյն procès-ի. միեւնոյն էութեան—իրականութեան—երկու տարբեր երեսները։ Ու այս բրոցէսը. յեղաշրջման ու յեղափոխութեան, այսպէս ըսենք, այս սինթէզը, կըսուի տիալէքթիքական կամ պարզապէս տիալէքթիքա, որ ամէն կեանքի սկզբունքն է, ինչպէս կըսէ Հէկէլ։

(*) «Շարժում»ի 497 թուի մէջ մենք յանկարծակիի եկանք աճապարուած ու բնաւ չը փաստուած «Նախաբան» է մը, գրուած իբր առաջնորդող պ. խմբագիր Վարդօէն. Աճապարուած ու չփաստուած «Նախաբան», հետեւաբար անհիմն. եւ իրաւունք ալ ունինք։ Աճապարուած է այս պարզ պատճառով որ մենք չէինք ու չենք դեռ աւարտած մեր յօդուածը, հետեւաբար ոչ ես կարելիութիւնը ունեցած եմ միտքս ընդլայնելու մինչեւ իր տրամաբանական եզրակացութիւնը, դուրս ցայտեցնել անոր գըլխաւոր ու էական իմաստը, շեշտել հարցին խորութիւնը, —ոչ ալ դուք կարելիութիւն ունեցած էք ըսելիքս կարդալու ու հասկնալու. լա՞ւ է թէ գէշ, բարոյական թէ անբարոյական, ճիշդ թէ սխալ։ Ու այս միակ հանգամանքն կը ծագի ձեր ըմբռնումներու այն շփոթումը, այն յօդուածիս մէջ ըսածս ըսելիքիս հետ շուարումը, այն քվի բրօքվօն, այն տհաս ու իմ գրածիս անհամապատասխան եզրակացութիւնները, որուն յանգեցաք դուք ու ձեզ պէս մտածողները», գոր. օր. Ֆիլիպէի «ինթէլիգէնցիան»։

Ըսինք թէ «Նախաբանը» փաստերու վրայ հիմնուած չէ։

Անտարակոյս, յօդուածիս մէջ մէկ ցիթաթով չհիմնուած «Նախաբանը» չէ ուղղուած դէպի ինձ իբր անձնաւորութիւն, այլ այն եղանակին, որով կը քննեմ հարցը, այն ուղղութեան, զոր կը գործածեմ հարցը բացատրելու ու պարզաբանելու ատեն, հետեւաբար այն մտածումները, զորս Պ. Վարդօ մեզի կը վերագրէ իմ յօդուածիս տրամաբանական հետեւանքն ու եզրակացութիւնն են։ Ակներեւ է ուրեմն թէ երբոր Պ. Վարդօ հրապարակօրէն կը հռչակէր թէ «պարոնը սխալվում է», պէտք էր միեւնոյն ատեն փաստէր, իր այդ դրութիւնը հիմնէր ցիթաթներով իմ յօդուածէս քաղուած, որոնցմով ցուցնէր թէ իրօք մենք «սխալվում ենք», բայց ոչ միայն անհամէջ խօսքերով հրապարակէր թէ «պարոնը ու իրեն պէս մտածողները սխալվում են»։ Միթէ ասիկա բրա՞ծ է պ. Վարդօ։ «Նախաբանը» կարդացողը բացարձակօրէն պիտի հերքէ։ Ուրեմն ինչո՞ւ վերագրել ու հրապարակել մեզմէ չըսուած բաներ։ Ոչ, պէտք է գիտնալ ու յիշել թէ մարդկային էնտարրական յարաբերութիւնները կը պահանջեն որ մէկուն հասցէին բան մը ըսած ատեններս, միեւնոյն ատեն ըսածներս փաստենք ապացոյցներով, հակառակ պարագային մէջ մեր ըսածը գրականական զրպարտութիւն կը սեպուի։ Առ այժմ այսչափ։

Բացատրենք ուրեմն այս բրօցէսի միւս վայրկեանը — յեղափոխութիւնը։

Գարլ Գաուցքի իր «Սօցիալական րէֆօրմ ու սօցիալական րէվօլիւսիօն» գրուածքին մէջ կըսէ ». Քիչ կան յեղափոխութիւն գաղափարի չափ վիճելի գաղափարներ։ Ասիկա մասամբ կը պարտի այն հանգամանքին թէ ոչ մէկ գաղափար այնքան հակառակ չէ գոյութիւն ունեցող շահերուն ու նախապաշարումներուն, իսկ մասամբ ալ այն հանգամանքին թէ՝ ընդհանրապէս քիչ կան գաղափարներ այնքան շատ նշանակութիւններով, որքան յեղափոխութեան գաղափարը»։

Մեր ու ոչ-մեր յեղափոխականներէն շատերուն յեղափոխութիւն բառը կը յիշեցնէ անպատճառ թիւրքին մէկը կամ աշիրէ քիւրտ մը, հրացանով զինուած, բարակ սուրը ձեռքին, փամփուշտամաններով զօտիացած, խոշոր աւանդական չալմայով, պատրաստ սպաննելու կամ կախելու հայը. կան այն տեսակներէն ալ, որոնք այս բառով կը հասկնան պարիգատներ բարձրացնել, կախաղան, կիյեօտին, կացին, եկեղեցիներու բակին մէջ քասադուրաններով կռուիլ, մռայլ բանտեր, խոնաւ գետնափորներ, սպանութիւն, ջարդ ու դեռ ամէն տեսակ սոսկում ու թէրօր. Իսկ վերին դասակարգի պատկանող մարդիկ, այսպէս կոչուած «բարեկիրթ», լէկալ ու խոհեմ, այսինքն ժողովրդի դաւաճան մարդիկ, րէակցիայի պոչերը, ապականութեան մէջ ընկղմած, արդի կարգերու տիրապետները, սուլթանական կառավարութիւններու ու զանազան միապետական սողոսկումներու ապօրինի զաւակները, կուզեն ու կը ճգնին այս գաղափարին բոլոր փուշեր հանել, անոր սուր խայթոցը խլել, որ երբեմն ու յաճախ ալ ցաւ կը պատճառէ, եւ անոր նշանակութիւն կուտան խաղաղ բաշխման իրաւունքներու եւ առանձնաշնորհումներու՝ մարդկութեան հարստահարուած մասին մէջ, նշանակութիւն ընդարձակ բարենորոգումներու առանց սասանումի։

Կան դեռ ուրիշներ ալ, որոնք միջին տեղ կը բռնեն մտածելով թէ յեղափոխական են ու ի՛նչ են որ կը հասկնան այս բառը եւ բարձրաձայն կը մեծարանեն, իսկ իրականութեան մէջ խարխուլ կառքի պէս միայն կը ճռնչեն, ինչպէս պիտի ըսէր Թուրկենեֆ։ Այս պարոնները, որոնք հայ ինթէլիքէնցիայի գոհարները կը կազմեն, իդական հասարակութեան մը փառաւոր այս հնդկահաւերը, արժանապէս կրնան ծառայել իբր խցան պարապ միջոց մը լեցնելու։

Բնութեան ու պատմութեան մէջ զարգացումը չը կատարուիր, այնպէս որ երեւոյթ մը ծնի, շարունակաբար միայն աճի ու ետքը անհետանայ։ Այսպէս կրնայ խորհրդածել միայն հարեւանցի միտքը, մէթաֆիզիքը, որ ծառերէն չկրնար հրապուրելի անտառը տեսնալ։ Ասոր նման տափակ իմաստակութիւններու երգը դեռ Հէկէլի ժամանակ երգուած է, ու մանաւանդ երբոր լաւ բացատրուեցաւ անոր մէթօտը, որ յետագայ էն նոր նիւթապաշտներէն տիալէքթիքական կոչուեցաւ։ Ասանկ հասկացողութիւն մը կը բացատրէ միայն երեւոյթներու քանակական փոփոխութիւնը։ Բնութեան ու հասարակութեան մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կը կայանան ոչ միայն քանակի մը ուրիշ քանակի փոխարկումի մէջ, այլ նաեւ քանակի մը որակի փոխարկումի մէջ եւ հակառակը. իսկ ամէն քանակի՝ որակի փոխարկումը աստիճանաւոր զարգացման ընդհատում է, ոստում է, յեղափոխութիւն է։

Ուրեմն յեղափոխութիւն՝ աստիճանաւոր զարգացման ընդհատումն է։

Ասիկա ցուցնելու համար կը բաւէ քանի մը տիպար փաստեր ու օրինակներ առաջ բերել բնական ու պատմական աշխարհէն։ Թթուածինը (Թ) երկհիւլէական մարմին է, անգոյն, անհոտ ու անհամ կազ մը, 1.1056 խտութեամբ ու 32 մոլեկուլական կշռով. Եթէ վրան աւելցնենք հիւլէ մը դեռ (այ ինքն քանակը փոխենք), կստանանք բոլորովին տարբեր յատկութիւններով (ըսել է որակը կը փոխուի) մարմին մը օզոն (Թ3) որ խտացած կազ մըն է. զօրաւոր հոտով, գլխու ցաւ ու հազ անգամ կը պատճառէ, խեցգետնի համն ունի, 1.658 խտութեամբ 48 մոլեկուլական կշռով։

Այս օրինակէն կը տեսնենք թէ քանակը որակի կը փոխարկուի, իսկ այսպիսի մի փոխարկում կը նշանա-

կէ աստիճանաւոր զարգացման ընդհատում, յեղափոխութիւն։

Մաքուր ջուրը սովորական բարեխառնութեան մէջ հեղուկ է, թափանցիկ, բայց պաղելով մինչեւ 0 կը սառի, ըսել է քանակը որակի կը փոխարկուի, որ կը նշանակէ ոստում, յեղափոխութեան։ Ամբողջ յեղափոխութիւն կը կատարուի սնդիկի վիճակին մէջ երբոր 40° բարեխառնութեան կը հասնի, որովհետեւ հեղուկ վիճակէ հաստատուն բիւրեղացած մարմնի կը փոխարկուի որ կրնայ կապարի պէս ծեծուիլ։

Մորճի կազը կամ մէթանը ունի հիւլէ մը բնածուխ ու չորս հիւլէ ջրածին։ Եթէ առաջնին աւելցնենք դեռ հիւլէ մը, իսկ երկրորդին երկու հիւլէ, կստանանք տիմէթիլ կամ էթան առաջինէն բոլորովին տարբեր յատկութիւններով. մորճի կազը անգոյն ու անհոտ կազ մըն է 0.5576 խտութեամբ, զօրաւոր ճնշումէն ու պաղէն հեղուկ մարմին կը դառնայ. դժգոյն բոցով կը վառի, մինչդեռ էթանը ունի 1.036 խտութիւն, 4° բարեխառնութեամբ ու 46 մթնոլորտ ճնշմամբ հեղուկի կրնայ վերածուիլ, մեղմ բոցով կը վառի եւայլն։

Նոյնը կը տեսնենք պատմութեան մէջ ալ: Նոյն տէրութիւններ, որոնք միեւնոյն պայմաններու մէջ կը գտնուին, բայց տարբեր տարածութիւն ու ծաւալ ունին, տարբեր ալ որակ կունենան. զոր օր. տաճկական տէրութիւնը կէս դար առաջ, երբոր դեռ Պոսնա, Հերցեկովինա, Պուլկարիա ազատուած չէին, ուրիշ որակական կազմ ունէր. եւ նոյնպէս ուրիշ որակ պիտի ունենայ, եթէ զրկուի Հայաստանէ ու Մակեդոնիայէ, որովհետեւ սպառողներ պիտի նուազին ու այս տէրութեան շուկան պիտի սահմանափակուի։

(Շարունակելի)

ԱՆԱՉԱՌ ԼԻՆԵԼ ՊԷՏՔ Է

Պարոն Խմբագիր,

Շատ մօտ լինելով Հնչ. կուս. կենդ. գործերին ու լաւատեղեակ վերջին անցուդարձերին, խիստ զարմանք զգացի «Շարժում»ի թիւում տպուած պ. Էմիլ Շղարշեանի «Շուրջներս» վերնագրով անհիմն ու միանգամայն անարդար յօդուածը կարդալով։ Ի պատասխան յիշեալի, խնդրում եմ Ձեր թերթի մօտակայ թիւերից մէկում, բարեհաճիք տեղ շնորհել սոյն գրութեան։

Դաւադիր խմբակի «միութեան» գրաւիչ պատրուակի տակ, բայց իրօք դաւաճանական սա նպատակներով, Հնչ. կուսակցութեան ու Ծ. Յուդայական համբոյրից անմիջապէս յետոյ ստեղծուած դրութիւնը թիւրիմացութեան հետեւանք կարծելով, ոչ մի ջանք չխնայեցաւ ենթադրուած թիւրիմացութիւնը վերացնելու։ Բայց անժխտելի իրողութիւնները ու ձեռք անցած գրաւոր տօկումէնտները մեզ համար պարզեցին քան' եղի իրականութիւնը՝ իրաւ հրէշաւոր մանրամասնութիւններով ու զզուելի դերակատարներով։

Այս անգամ պահանջեցինք որ մի քննիչ միջոցաւ քննութիւն կատարուի ու խնդիրները կարգադրուին քննութեան առաջ բերած լուսաբանութեանց համաձայն ու մասնաճիւղերի գիտակցութեամբ։ Նորաձայն մաֆիաները լսել անգամ չէին կարող «քննութիւն» բառը, որը կարող էր երեւան բերել իրենց քամահելի արարքները ու նպատակները, իսկ հետեւանքը պարզ է թէ ինչ կարող էր լինել։ «Գայլը մութ գիշերը կը սիրէ», ինչպէ՞ս կարող էին իրենց քննութեան ենթարկել՝ որից սոսկում են... պէտք էր ուրիշ ելք որոնել։ Եւ ահա՝ փախուստի համար պատրաստեցին թրքական «տինիմէ սէօյլին», էլ «սրիկայ ռուսահայի» խնդիր չմնաց, էլ «վերակ. նոր գոյութեան վտանգուած լինելը» չմնաց, որ միութեան պոռացող անմիաբանականները մասերի փախածան չլինէին, նորից պառակտում առաջ բերելու համար, որի մէջ էին պտրած իրենց փրկութիւնը. քանի որ իրենց կործանարար ծրագիրը այլ եւս բանուած էր և գլուխ հանել անկարելի։

Իրարանցումը աննկարագրելի էր, Պրովիտէնսի «յաւիտենական գանձարան» պատուելին առաջարկել էր բաժանել՝ եթէ նոյն իսկ 200 հոգի կարողանան հլուներից ունենալ։ „Զ. Հ." խմբագիրներից՝ Մալեմիզեան, օձիք էր թափ տալ, աղբա՛ր, աղ «հները» ամեն բանի դէմ կը բողոքեն, մերոնք ալ կը վարակուին անոնցմէ, ու ցարդ ստանկ բան չէին գիտեր։» Միւս կողմից դասն փորձերը ցոյց տուին, որ դժբախտաբար մեր մէջ դեռ կան տարրեր, որոնք Յոբ երանելիի նման պատահմամբ իրենց վրայից ընկած որդը նորից վերցնում են իրենց մարմնի վրայ ասելով «հերիք ինչո՞ւ էք ընկնում, Աստուած մեզ կերակուր ստեղծեց ձեզ համար»։ Արգելեանը իրաւունք ունէր դրանց «ամբոխ» կոչելու, որը վաւերացրեց նաեւ պատախտ պատուելին, նրանք լաւ գիտեն ուսումնասիրել այդ ամբոխի թոյլ կողմերը ու իրենց անարգ գոյութիւնը հիմնել նրանց տգիտութեան վրայ։

Մենք այլ եւս հարկադրուած էինք Յոբ երանելիների թմրած ուղեղների հետ գործ ունենալ ու հասկացնել թէ, իրենք ի՛նչ սոսկալի չարիք են գործում, իրենց այդ երանելի ընթացքով։ Որքա՛ն անախորժ լինէր ու ոչ ցանկալի, բայց խնդիրը ճակատագրական կերպով դնում էր հասարակութեան սեղանի վրայ դրուելու ու նրա ուշադրութեան յանձնուելու. թէեւ միւս կողմից այդ անբնական չէր, որովհետեւ՝ չարիքի աղբիւրը ինքը հասարակութիւնն էր՝ գէթ իր մի մասի՝ որը ստրուկներ չարունակ ապահովել է այսպիսի հրէշների գոյութիւնը։

Մենք գիտէինք՝ որ մեր վիրաբուժական դանակը խաչագողերի ու նրանց հետ սխուր հաշիւներով կապուած խնամիների վայնասունը երկինք պիտի բարձրացնի, գիտէինք նաեւ՝ որ նալին կամ մեխին խփողներ շատ կը լինեն։ Բայց քանի որ չարիքը հասարակական է, իրաւունք ունէինք սպասելու որ նրա կարծիքը ղեկավարելու յաւակնող մասի ամեն մի անհատ մանաւանդ խնդրից չեզոք շրջանակներին պատկանող՝ անաչառ դիրք կը բռնի ու կը նպաստէ այդ չարիքը վերանալուն, եթէ նա իսկապէս անկեղծ բարեկամ է հասարակութեան։ Պարզէ՝ որ այդպէս խորհողները իրենց ամեն մի քայլը պիտի հիմնեն փաստերի ու իրողութիւնների վրայ, այլապէս փոխանակ բարիքի՝ միայն չարիք կը գործեն։

Ցեղափ. գործը այն սրբութեան սրբոցն է, որ ամեն վայրկեան ողողւում է եղբայրակիցների թարմ արիւնով, ուստի նրան ամեն մի մերձեցողը պէտք է սառսուռ զգայ ամեն մի քայլ անելիս, լինի այդ գրաւոր, բանաւոր, թէ մի այլ կերպ, հետեւապէս պէտք է լինել նաեւ խիստ ու անողոք, բայց ուղղամիտ ու անաչառ. Միանգամայն սխալ ու դատապարտելի են նրանք, որ կարծում են, թէ՝ «նպատակը սրբում է միջոցները». մանաւանդ ներկայ ու անհասարակ նոյնանման պարագաներում։

Թող գիտցած լինին Շղարշեանները, որ մենք կատարեալ գիտակցութիւնը ունենք մեր բռնած դիրքի ու առաջ կը գնանք անյողդողդ ու անսայթաք, ինչպիսի լուսանքներ ու ամբաստանութիւններ էլ թափեն մեր գլխին։ Բայց պէտք է գիտնալ նաեւ, որ Եւրոպայի մի անկիւնում նստած, ցնորաբանութիւններով ու «գիտակցաբար» ջուր պղտորելը խիստ անվայել լինելուց զատ, նաեւ անչափ վնասակար է ընդհանուր գործի շահերի տեսակէտից, որի անունով խօսում է պարոնը ու տարբեր ձեւի դաւաճանութիւն դէպի ընդհ. նպատակը։

Խաչագողերի դիմակը պատռուած է, նրանք պէտք է ընդմիշտ դուրս շպրտուեն յեղ. ասպարէզից, ամեն մի տեղ շատ բարեխիղճ անհատ՝ եթէ չի կարող նպաստել այդ մաքրագործութեան. գոնէ պիտի զգուշանայ մաքուր չփոթելուց. որ ժողովուրդը կարողանայ օր առաջ ճանաչել իրա սոսկալի թշնամիներին։ Շղարշեանների մէկ քարով երկու թռչուն խփելու ցնորքը իր նպատակին չի դպչիլ. նա միայն հասարակութեան ճանաչողութիւնը կարող է դանդաղեցնել ու այդպիսով միայն կերկարացնի ցեցերի վնասակար ու ջլատիչ կեանքը, իսկ վնասուողը դարձեալ գործը կը լինի։ Ահա թէ ինչպիսի դեր խաղալուց պիտի զգուշանան Շղարշեանները։

Իրողութիւնները ջախջախիչ կերպով ապացուցանում են, որ Հնչ. կուսակցութիւնը ներկայ դէպքում, իր համոզմունքի ու դէպի գործը ունեցած սիրոյ զոհը եղաւ, դիմակաւորների քայլերին էլ իրա զգացմունքներով չափելով։ Ո՞վ կարող էր երեւակայել, թէ դաւադիրները թելադրւում են աներեսս ամեն ինչ ընդունել՝ „տարեայ մը միջոցին ամեն բան նորից չակելու. եթէ հարկ ըլլայ աւելի ազդու միջոցներու ալ դիմելու....» դիտաւորութեամբ։ Սակայն՝ որտեղի՞ց է վերցնում պ. Շղարշեանը ու ի՞նչ գիտէ թէ, Հնչ. կուսակցութիւնը „համոզուած էր միութեան ներկայ վախճանին—բայց—զոհեց ամեն ինչ միայն ժողովրդին խաբելու համար»։ Իսկ եթէ նա համոզուած է իրաւ ասածներին մէջ, այլ եւս «ներկայ բաժանումը ապագայ միութեան ու համերաշխ գործակցութեան ամեն յոյս փչացնելով այդ երկու հատուածներու", ի՞նչ կոկորդիլոսի արցունքներ է քամում պարոնի աչքերից և դատապարտել տալիս երկու կողմերին էլ, իրենց «եղբայրասպան ու ազգավնաս պառակտումով»։ Ի՞նչ անուն տալ այդ համ տաքին, համ սառին փչելուն։

Մենք կրկնում ենք և իրողութիւնները—որ արդէն հրապարակի վրայ են—ջախջախիչ կերպով ապացուցանում են 1) որ Հնչ. կուսակցութիւնը միացել է անկեղծօրէն ու յանուն գործի, ոչ թէ «իրա մահամերձ հատուածին ժամանակաւոր հոգանք տալու համար», իսկ ներկայ դէպքերի ձեղինակը ու պատասխանատուն դաւադիր խմբակն էր, որի համար էլ վռնտեցին մեր շարքերից։ Իրողութիւնը այսպէս լինելուց յետոյ, չը գիտենք թէ պ. Շղարշ. «երկու կողմի» վրայ տեղացող իրա շանթերը ինչի՞ վրայ է հիմնել։ Յամենայն դէպս երկուսից մէկը. նա եթէ՝ գոնէ մասամբ՝ իրողութիւններին ծանօթ է, կը նշանակէ իրա ներկայ յօդուածով ազնուութեան ու ուղղամտութեան դէմ է գործել, իսկ եթէ ծանօթ չէ, իրա վստահութեամբ աններելի է գտնել, գոյցէ՝ «գիտակցաբար»։

Պակաս զարմանալի չէ և այն, որ պարոնը յաւակնում է պնդել թէ, «հների ամենակարեւոր ուժերը»... վռնտուած լինելով, մնացածը կարող չեն, ոչ երկրում մի լուրջ քայլ անել և ոչ իրենց ներքին կռիւներին մի բարեյաջող վերջ տալու. բացականչում է, ո՞վ է մնում... Չափազանց սխալւում է պ. Շղարշ. մենք չը գիտենք նրա չափը՝ որով մեր վռնտածները դուրս են եկել «ամենակարեւոր ուժերը», մենք ոչ մի կարեւոր ուժ չենք վռնտել, այլ մի երկու թափթփուկներ, որոնք մի փոր հաց որտեղից ակնկալեն, պատրաստ են նրանց ամեն տեսակ կեղտոտութեանց ամանը լինել, էլի մնում է ամբողջ Հնչ. կուսակցութիւնը իրա բոլոր «կարեւոր» ու անկարեւոր ուժերովը, որը իրա ներքին խնդիրները պիտի կարգադրել ու ամբողջ ուշադրութիւնը նուիրել է այն գործին, որի համար ծնուած է նա։ Իսկ թէ ինչ քայլեր կարող կը լինի անել երկրում, դրա համար անկարող ենք այժմից հաշիւներ ու խոստումներ ներկայացնել պարոնին, այդ ցոյց կտայ ապագան, որը անկարող կը լինի քօղարկել կոկորդիլոսի արցունքոտ Շղարշեաններու...։

Յօդուածի այն կէտերին՝ ուր պարոնը կամ մնացածին գուշակութիւններ է անում, կամ բացարձակ ասում, ինչպէս՝ «յեղափոխական ու է գործ հայրենիքում՝ Հնչակեանների մաքուր ակի չի անցնում»—տեսնում է՞ք ինչ փիլիսոփայէ, բոլոր հնչակեանների մտքերը ինչպէ՞ս ճշտութեամբ կարդացել է ''—կամ թէ՝ «Հնչակը զատ ներքին խորտակիչ կռիւների օջախ է դարձել ու են." չարժէ իսկ ուշադրութիւն դարձնել, քանի որ ինքն էլ համոզուած է որ ասում է։

Պարոն Շղարշեանին մեր ասելիքները փակելուց առաջ կ'ընդգծենք նաեւ հետեւեալները։

1) Ի մեծ ցաւ! այս դաւադիրները, խաչագողերը ընդմիշտ արտաքսուած են մեր շարքերից ու քանի որ մենք նրանց պիղծ մտքերով մինչեւ ուղը ծուծը թափանցեցինք, այսուհետեւ „ոչ է միութիւն կամ համերաշխ գործակցութիւն» մեր զոհերի արիւնը ու յիշատակը պղծող այդ սրիկաների հետ, պիտի նկատենք դաւաճանութիւն, որովհետեւ նրանց հետ „համերաշխ» լինելու համար, պիտի գործակցել իրենց ոխրագործութեանց և Թուրքից աւելի վատթար կերպով ծծել հայի արիւնը. իսկ եթէ դրան համաձայնել կարողանայինք, այս անգամ էլ իրերը չէին հասնիլ ներկայ վիճակին, այդ պէտք է լաւ հասկանան Շղարշները։

2) Մեր այդ ակտայ ու մեզ համար անակնկալ կռիւը որքան էլ ցաւալի լինէր, այնուամենայնիւ՝ նա հենց իրա սկզբնաւորութեան մէջ արգիւնաւոր հետեւանքներ ունեցաւ, ժողովրդի զզւանքի ու արդար զայ-

բոյթի հետ դէպի ճիւղութիւնները աստիճանաբար երեւան է գալիս նաեւ իրենց ամբոխ համարածների գիտակցութիւնը. և խաչագողերի գոյութեան այդ կուանը, այսօր խարխլած, թափթփած լինելուց զատ, բզկտում են սրբէյ ուտողների երեսն ի վեր՝ «թի՛ւ թի՛ւ.. տօ աղ ի՞նչ ըրեր էք... իսկ դաւաճրիները սարսափահար, չգիտեն իրենց գլուխները ուր գնեն։ Այսպէս ուրեմն, մեր կատարածը յեղ. ասպարէզի այն կենարար մաքրագործումի սկիզբն էր՝ զանազան ցեցերից, որ այնքան անհրաժեշտ էր դարձած ու ոչ երբէք «բաժանում» եղեն։

3) Դաւաճանների գոյութիւնը ու տարած անախորժութիւնները, մեզ անկարող են խեղդել յառաջդիմութեան մէջ, ընդհակառակը նորից կը պնդենք թէ անհրաժեշտ է, ինչպէս անօրէնք և անօրէն դիրք բռնելը դէպի բոլոր տզրուկները, նոյնպէս ու յեղ. ազնիւ տարրերի համախմբումը, համագործակցութիւնը ինչ ձեւի կամ անուան տակ կուզէ լինի այդ։

4) Շրջանների անհատական բարբաջանքները զուրկ են լուրջ նշանակութիւն ունենալուց, մեզ չեն վախեցնել ու թուլացնել նրանք, մեր թէեւ դժւարութեամբ, բայց հաստատապէս գծած ուղղութեան մէջ։ Մեզ զօրավիգ գտնենք հասարակութեան բուռն համակրանքը, որ ամեն ինչ տեսնում էր նրան անկողմնակալ անձինք նաեւ որ յայտարարեցին, թէ՝ «ուզած չուզած եզրակացնում ենք որ հին հնչակեանները արգարացի դատավճիռ են տուել իրենց երէկւայ ընկերներին ու մեծ ծառայութիւն են մատուցանում մեր հայրենիքին իրենց այդ վճռողական քայլով»։

Մենք դրա մէջ խորը համոզւելուց յետոյ է, որ մի այդպիսի վճիռ կայացրինք:

Ս. ՍԱԳՈՒՆԻ

ՈՐԲԱՆՈՑ ՍՄՔԵՑԱԻ

Համբաւաւոր Քօլլօնայի կաչառող փափկիկ ժպիտները, կամ բոլորովին միամիտ միջավայրի մը մէջ, աջ ու ձախ և առատօրէն սփռած յուսալից խոստումները բազմաթիւ չեղան, որովհետեւ չի կրցան սանձել այն մռայլ և անթափանցիկ խորհրդաւորութիւնը, որուն գրկին մէջ միայն կրնան աճիլ ու մեծնալ աշխարհի ամենէն ճպռոտ գործերը, էն չիլ ձեռնարկները և անհարկու ճիղութիւնները։

Քօլլօնան՝ պահիկ մը ուռեցած օդապարիկի մը պէս թէեւ վերին օդերուն մէջ պարեց, սակայն հոն ճաթեցաւ և այդ բարձունքներէն անկումներու ահաւորագոյնովը սմքած ինկաւ գետինը։

Խայտառակութիւնը երեւան եկաւ հայ ժողովուրդի, պատրիարքարանի և վեհարանի առջեւ, ու դեռ մէկ երկու հայ «հրապարակներ» խայտելով չեն հեռանար անկէ.

Ե՞րբ պիտի այրենք այս ազգային որոմները.

Վերջապէս Ռումանահայ գաղութի դիմումին վրայ, ռումէն կառավարութեան Փարիզի հիւպատոսարանը պահանջեց տղաքը և իրենց ճանապարհածախսը Քօլլօնայէ. այդ կինը չեմ տար կը պատասխանէ, որովհետեւ կը խպնի ըսելու թէ չեմ կրնար և դրամ չունիմ.

Կը լսենք թէ՝ հիւպատոսը դրամի խնդրոյն համար պիտի պնդէ և գործը դատարանի պիտի յանձնէ, եթէ տղայոց ծնողքը իրեն դիմեն պաշտօնապէս.

Երանի թէ արդարութեան առջեւ ելլեր մեր որբերու հարցը ու չահագործողները մէկ մէկ մէկ ապտակ ուտէին, այդ ճամբով միայն կոյր և մոլեռանդ տուողներու աչքերը պիտի բացուին։

Փարիզի հայ գաղութը երբ տղայոց որբ ՉԸԼԼԱԼԸ իմացաւ, բոլորովին սառեցաւ, այնպէս որ՝ գործի վերջնական կարգադրութիւնը հիմա տղոց ծնողքներէն կախում ունի. ամենէն դիւրին և խնայողական լուծումը՝ Ռումանիոյ հիւպատոսարանը կրնայ ընել, քանի որ տղաք ճամբայ ելած են իբր Ռումանահպատակ հայեր ռումէն անցագրերով.....

Մարսէլի Բորոտ խաչագողի. տասը-քալող Թումայեանի, Բիւթիֆաւ Քօլլօննայի Քաւոր Թադոսի և իր լակոտի խաչագողութիւնները երջանիկ պատահումներով երեւան ելան, ո՞վ մեզի պիտի պարզէ գերմանական և ուրիշ օտար որբանոցներու մէջ ապրող տղոց բարոյական և առողջական վիճակը.

Քննութիւն պէտք է, որո՞ւ վրայ պիտի իյնայ այդ հոգը կաթողիկոսին թէ Կ. Պոլսոյ պատրիարքին.

Մինչեւ այս հարցի պատասխանը Իւթիւճեան եպիսկոպոսը թող ջնջէ Եւրոպայի այցելու հովիւ և առաջնորդ տիտղոսը և բաւականանայ Մարսիլիայի տէրպապի պաշտօնով.

ՍՈՒԼԼԷ

Յ. Գ.— Յաջորդով Քաւոր Թադոսը և Վիէննայի օտային մատուռը. Նոյն

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Հին «Հնչակ»ի վերջին թիւին մէջ կը կարդանք հետեւեալը.

—Պարսկաթրքական սահմանագլխից մեր թղթակից պ. ՄԱՐՕը գրում է մեզ.

«Վանում հայերի և թրքերի մէջ արիւնահեղ մի դէպք է պատահել որի ժամանակ 100ի չափ հայեր և թիւրքեր են սպանւած. Մանրամասնութիւնները տեղեկանալով յաջորդիւ կը գրեմ.

—Հանրածանօթ Զիթճին Ռուսճուքի մէջ ալ իր փառաւոր դասը առեր է, մերժելով թէ ընթերցարանի և թէ Ազգ. վարժարանի հոգաբարձութենէն. որոնք չեն ուզեր պատուելիին ճառամաքանութիւններու համար սրահները տրամադրել. ու պատուելին անմիջապէս վազեր է բողոքականներուն մատուռը Ս. գրքէն ատենախօսելու համար. Պատուելին միայն Ս. գիրքը քարոզելով աւելի օգտակար պիտի կրնայ ըլլալ, քան թէ հայկական յեղափոխութեան բրօբականդիստ ըլլալու յաւակնութեամբ ազգին անդին իր խեղճ ու կրակ տրամաբանութիւններով ժողովրդին ծիծաղելի դառնալ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Պոլսոյ սերպիական դեսպանը իր կառավարութենէն հրահանգ ստացեր է, անգամ մըն ալ Բ. Դրան ուշադրութիւնը հրաւիրել սերպիական սահմաններու վրայ ալպանացիներուն բռնած սպառնական դիրքին, և անկէ յառաջ գալիք խառնակութիւններուն վրայ. Այս դիմումը եղած է Ռուսիոյ խորհրդով, որպէսզի, Պուլկարիոյ պէս, չստիպուի ինք ալ պահեստի զօրքերը կանչել.

— Թուրքիոյ և Յունաստանի միջեւ պատրաստուած առեւտրական դաշնագիրը պիտի ստորագրուի յունական նոր դեսպանին Պոլիս գալուն պէս. Կըսուի թէ քաղաքական դաշնագիր մըն ալ պատրաստուելու վրայ է. որով Յունաստան յանձն կառնէ 18 ամիս չէզոք կենալ եթէ պալքաններու մէջ դէպքեր տեղի ունենան և օգնել Թուրքիոյ Մակեդոնիոյ ուլաներուն դէմ. Թուրքիա ալ ասոնց փոխարէն ո և է արգելք չի պիտի դնէ Կրէտէի Յունաստանի հետ միանալուն.

— Թուրք կառավարութիւնը ամենախիստ միջոցներ ձեռք առած է ապստամբական շարժումները զսպելու համար. Թուրք զօրքերը Քըրք Քիլիսէյի մօտերը ապստամբախումբի մը հանդիպելով զայն ամբողջովին ջնջած են արեւելեան երկաթուղիի գիծը ամենախիստ հսկողութեան տակ է վերցերս կատարուած տինամիթի փորձերուն հետեւանքով. Պոլսոյ մէջ ալ ոստիկանութիւնը ծայրագոյն խստութիւններ ձեռք առած է. Իմացած ըլլալով որ կարգ մը մակեդոնացիներ տինամիթով կը պատրաստուին պայթեցնել Պոլսոյ Զինարանները, իսկոյն պահակներ հաստատած է անոնց շուրջը և յայտարարած է որ տինամիթով ո և է փորձ ընողները իբր անիշխանական պիտի նկատէ ու ըստ այնմ պատժէ. Նոյն իսկ դիտաւորութիւն ունի եղեր միջազգային պայմանագրութիւն մը կնքել պայթուցիկ նիւթերու ներմուծումը արգիլելու համար.

—Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Սուլթանին ալպանացի թիկնապահներէն մէկ քանիներ արեւելեան քլիւպին պատուհաններէն հրացան արձակած ու կառքով փախած են.

—Բ. Դուռը լուր առեր է որ մակեդոնական քոմիթէները որոշած են ապրիլ 10ին ընդհանուր ապստամբութիւն հռչակել.

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ.

Միթրովիցայի մէջ ալպանացիներուն կողմէն վիրաւորուած ռուսական հիւպատոս Շթէրպինը մեռեր է. Կը հաւաստեն թէ Ռուսիան իր քաղաքականութիւնը չի պիտի փոխէ Մակեդոնիոյ մէջ Շթէրպինի մահովը.

—«Թան» կը հաղորդէ թէ Պորիս Սարաֆօվ, որ թուրք զօրքերէն բռնուած էր յաջողած է փախչիլ և կը պատրաստուի Սօֆիա գալ, ուր հրաւիրուած են բոլոր Մակեդոնացի յեղափոխականները համաձայնութեան մը գալու համար.

—Սէրէզի մօտ Սթօյանովի ապստամբախումբը թուրք զօրքերու վրայ յարձակած է 140 մարդ սպաննելով. Ուրիշ խումբ մը նըմանապէս թուրք զօրքերուն մեծ կորուստներ տուած է.

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՎԱԶԳԷՆ—ԵՐԳԱՐԱՆ

Բանաստեղծութեանց, ազգային, յեղափոխական, ժողովրդական և սիրային երգերու այս ճոխ հաւաքածոն մինչեւ հիմայ նմանօրինակ հրատարակութեանց ամէնքը կը գերազանցէ.

Բաղկացած է 600 մեծադիր երեսներէ. զարդարուած է ընտիր թուղթի վրայ տպուած հայ նշանաւոր դէմքերու գեղեցիկ պատկերներով.

Քանի մը անձերու անհատական ջանքերով՝ Ամերիկայի մէջ լոյս տեսած այս կարեւոր հրատարակութեան ամբողջ հասոյթը, յատկացուած է զուտ բարեսիրական գործի մը. Կարժէ որ ամէն հայ ունենայ այս գիրքէն հատ մը իր տան մէջ.

Պուլկարիոյ համար մասնաւոր գեղչ եղած է և կը վաճառուի համեմատաբար աժան գինով, ոսկեգրամ 5 ֆրանքի. Փոստի ծախքը գնողը կը վճարէ.

Գնել փափաքողները կրնան դիմել Կ. ՊԻՈՆԵԱՆի, ուսուցիչ ի Ֆիլիպէ.

Отговорникъ
Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Взаимность" Варна